

ISLAM U ŠVEDSKOJ

Prije nego kažemo kako je islam došao u Švedsku navedimo neke važne činjenice i naznake švedske države i društva. Švedska povijest, njeno zakonodavstvo, običaji i kultura vezani su za kršćanstvo, ali ne treba zaboraviti niti činjenicu da ima u švedskim narodnim običajima i poganskih natruha, a naročito u tradicionalnim blagdanima. Najveći švedski blagdan Sveta Lucija obilježava se 13. prosinca. Sveta Lucija je bila katolička svetica, ali je izgleda ovaj blagdan ukorijenjen u predkršćanskim poganskim običajima kada se na taj blagdan zaziva sunce i svjetlost, jer je upravo na taj dan najduža noć u godini. Na blagdan svete Lucije mladići i djevojke, kao i djeca nose bijelu, svijetlu, odjeću privlačeći sunce i svjetlo. Božić je bez sumnje najveći švedski blagdan. U noći rođenja Ise alejhis-selam sve blješti u svjetlu i raskoši. Drugi najveći blagdan u Švedskoj je Uskrs kada se obilježava smrt i uzdignuće Isusa na nebo.

Pored spomenutih blagdana tu su i 30. travanj kojim se obilježava doček proljeća, a zatim Veliki četvrtak četrdesetog dana nakon Isusova uzdignuća na nebo, te 6. svibnja Dan polovice ljeta i prve subote studenog, blagdan Svih svetih kada se obilaze groblja i na njih polaže cvijeće.

Sve do početka trećeg tisućljeća Švedska je bila kršćanska zemlja, a do 1951. godine Šveđani su mogli mijenjati vjeru pod uvjetom da prelaze iz jedne u drugu kršćansku crkvu, ali nisu mogli prelaziti u islam ili judaizam. Spomenute godine vjera je odvojena od države ali su ostale neki bitni kršćanski oblici kao što je na primjer kršćanski vjeronauk u školama. Pored kršćanstva na vjeronauku se učenici upoznaju s povijesti ostalih religija. Tretiranje islama i muslimana na tom vjeronauku je potpuno neprihvatljivo. Islam se prikazuje u vrlo negativnom svjetlu, što ima teške posljedice po muslimane jer slika naučena na vjeronauku o islamu i muslimanima u mladosti teško se ispravlja u zreloj dobi. Muslimani nemaju pravo vjeronauka u školama, pa im tako preostaje da svoju djecu privatno odgajaju u vjeri.

DOSELJAVANJE MUSLIMANA U ŠVEDSKU

Švedska je postala meta doseljenika vrlo rano. U prošlim stoljećima Švedsku su počeli naseljavati prvo Nijemci, Falonci, Danci, Škoti, Romi i Židovi, kao i pripadnici drugih naroda. Najnovija doseljavanja u Švedsku zabilježena su izbijanjem Drugog svjetskog rata kada je iz Finske pobjeglo oko 200.000 osoba, među kojima je bilo i nekoliko tisuća Tatara-muslimana. Oni su se nastanili u Štokholm gdje su već 1949. godine osnovali prvu islamsku zajednicu. Nakon završetka Drugog svjetskog rata Švedska doživljava dramatičan ekonomski razvoj za koji je

potrebna strana radna snaga. Do početka 20. stoljeća jedan od trojice Šveđana radio je na poljoprivredi da bi se taj omjer promijenio početkom šezdesetih tako što je svaki dvadeseti stanovnik Švedske ostao na poljoprivrednom imanju. Industrija se snažno razvila i predstavnici velikih švedskih firmi odlaze na jugoistok Europe u potrazi za radnom snagom i sa sobom dovode desetine tisuća radnika iz Turske, Jugoslavije, Grčke i drugih zemalja. Među njima je priličan broj i muslimana. Krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina prošloga stoljeća broj muslimana u Švedskoj kreće se oko 15000. Doseljavanje nove radne snage nastavilo se istim tempom pa početkom osamdesetih godina broj pripadnika naše vjere u Švedskoj narastao je na 50000. Tih je godina zabilježeno da muslimani masovno dovode svoje obitelji iz svojih zemalja što povećava njihov broj.

Nakon izbivanja islamske revolucije u Iranu dolazi do masovnog bijega pristalica svrgnutog Šaha Reze Pahlevija. Veliki broj njih nalazi politički azil u Švedskoj, a uz to oko dvije tisuće iranskih studenata koji su studirali na švedskim sveučilištima prije revolucije ne žele se vratiti u zemlju nakon i traže politički azil. Naročito je veliki broj članova komunističke stranke *Tjudeh* i *Mudžahidi-Halk*, protivnika islamske revolucije među zahtjevima za azil. Pored Irana u zemlju masovno dolaze Palestinci i Libanonci, te iz drugih krajeva svijeta gdje su se vodili ratovi. Kao rezultat masovnih doseljavanja emigranata, broj muslimana u Švedskoj povećao se krajem osamdesetih na preko 130000, a devedesetih godina taj se trend povećava doseljavanjem muslimana iz Bugarske, Somalije, Bosne i Hercegovine, Kosova, Iraka i drugih kriznih područja, tako da početkom 21. stoljeća broj muslimana u Švedskoj doseže 400.000. Evo kako izgleda trenutno stanje muslimana u Švedskoj, koje ćemo podijeliti po kontinentima i zemljama iz koji su došli, te broj onih koji su dobili švedsko državljanstvo:

DOSELJENICI IZ AZIJE

Broj	Zemlja porijekla	Broj muslimana	Broj državljanstava
1	Turska	47000	29000
2	Irak	45000	18000
3	Iran	60000	40000
4	Libanon	18000	13000
5	Sirija	11000	8000
6	Palestina	15000	11000
7	Pakistan	3500	3000
8	Indija	2500	2000
9	Bangladeš	4500	3500
10	Afganistan	3000	1000
11	Indonezija	2500	2000
12	Jordan	1100	750

13	Saudijska Arabija	600	0
14	Ujedinjeni Arapski Emirati	500	0
15	Kuvait	550	0
16	Jemen	500	0

DOSELJENICI IZ AFRIKE

Broj	Zemlja porijekla	Broj muslimana	Broj državljanstava
1	Somalija	22000	5000
2	Eritreja	3500	3000
3	Etiopija	3000	2500
4	Sudan	2000	1200
5	Egipat	4500	3500
6	Libija	900	550
7	Tunis	5000	3200
8	Alžir	4500	3000
9	Maroko	5500	3500
10	Uganda	2500	2000
11	Nigerija	3600	2100
12	Gambija	3500	2200
13	Čad	950	640
14	Niger	850	450
15	Mauretaniya	930	700
16	Senegal	2200	1800

DOSELJENICI IZ EUROPE

Broj	Zemlja porijekla	Broj muslimana	Broj državljanstava
1	Bosna i Hercegovina	65000	22000
2	Kosovo, Albanija i Makedonija	45000	30000
3	Bugarska	3500	2200
4	Tatari s Krima	2200	2200
5	Muslimani Europljani	900	?

MUSLIMANI IZ SKANDINAVIJE

Švedska, Finska, Norveška i Danska

8000

SVEUKUPAN BROJ MUSLIMANA U ŠVEDSKOJ

Ukupan broj muslimana U Švedskoj 428780	Broj muslimana sa švedskim državljanstvom 223490
--	---

Kao što smo rekli u Švedskoj osim kršćanskog vjeronauka nije dopušten drugi. Za to su se muslimani organizirali da u danima vikenda svoju djecu obučavaju vjeri u mesdžidima, centrima i drugim vjerskim objektima. Otkako je osnovan prvi mesdžid u Švedskoj 1949. godine pa

do danas prema izvješću vjerskih organizacija u Švedskoj ima 150 mjesta na kojima se klanjaju namazi, obavlja vjeronauk i druge vjerske aktivnosti. U ovoj zemlji postoje tri džamije s minaretom i to u Malmeu, Upsali, Trollhattanu i Štokholmu. Muslimani su tijekom proteklih desetljeća kupili brojne crkve i druge objekte i pretvorili ih u mesdžide i mjesta islamskih aktivnosti. Prema podacima koje nam podastiru islamske organizacije oko 8000 školske djece redovno pohađa vjeronauk u mektebima i mesdžidima, a računa se da ih još oko 100.000 ne pohađa vjeronauk iz raznih razloga. Za to su islamske organizacije zajedničkim snagama 1996. godine otvorili prvu Medresu koja bi trebala školovati imamski i muallimski kadar na švedskom jeziku. Ova srednja škola je do sada polučila dobre rezultate kao što su:

1. Izdavanje vjeronaučnih udžbenika za vjeronauk
2. Osnivanje Udruga mladih muslimana i muslimanki
3. Okupljanje svih vjeronaučnih aktivnosti i nastojanje unificiranja vjeronauka u Švedskoj.

Muslimani u Švedskoj disperzirani su po svim gradovima i područjima. Najviše ih živi na području Štokholma, oko 100.000.

Prigodom doseljavanja u Švedsku veliki dio muslimana se izgubi i asimilira. Koliko je muslimana doseljenika otpalo od vjere islama, nema podataka, ali se pretpostavlja da je to veliki broj. Ako je suditi po roditeljskoj brizi da njihova djeca doznaju nešto o svojoj vjeri, onda je taj broj vrlo velik.

Stanje muslimana u ovoj zemlji otežavaju i običaji koje neki muslimani žele provoditi pod svaku cijenu. Tako na primjer snažno je izraženo pitanje ženske djece gdje ih se odvaja od muškaraca i inzistiranje roditelja da udaju kćeri po svojoj, a ne njihovoj volji. Alkohol, skitnja, nemoral također postaju veliki problem za muslimane Švedske. Porast kriminala među muslimanskom mladeži a zbog nezaposlenosti, također je veliki problem.

Ne mali problem predstavlja i imamski, odnosno muallimski kadar. Do sada je bila praksa dovođenja imama i muallima iz zemalja porijekla muslimana, ali se to pokazalo potpunim promašajem. Taj problem nije zaobišao ni naše muslimane iz BiH. Velika većina imama i muallima ne pozna švedski jezik kao ni zakonodavstvo i običaje zemlje, čime se unaprijed stvaraju predrasude.

Islam u Švedskoj je po broju svojih pristalica druga religija, kao što je to slučaj u skoro svim zapadnoeuropskim zemljama. O toj činjenici svi odgovorni u islamskim zajednicama i institucijama moraju najozbiljnije voditi računa. Broj preobraćenika na islam najbolji je barometar kakav ugled ima naša vjera. Cijeneći po naporima koje ulažu brojne islamske zajednice i institucije i napori koji su ulažu na ujedinjavanju tih različitih zajednica, može se s dozom optimizma gledati na budućnost islama u ovoj zemlji.

ISLAMSKE ORGANIZACIJE I INSTITUCIJE U ŠVEDSKOJ

Kako smo već konstatirali, krajem 1948. i početkom 1949. godine prvi muslimanski doseljenici iz Finske i Islanda Tatarari osnivaju prvu Islamsku zajednicu u Švedskoj. Godine 1951. jedan intelektualac, Tatar po nacionalnosti pokušava na sveučilištu u Štokholmu osnovati studije islama, ali je ideja imala malo uspjeha zbog nezainteresiranosti Šveđana za ovakve studije, unatoč činjenici što je već tada nekoliko desetina Šveđana prihvatilo islam kao svoju vjeru. Početkom šezdesetih godina musliman Šveđanin Bjorn Erikson osnovao je muslimanski klub u Štokholmu, ali ni ova institucija nije bila dugoga vijeka zbog svađa među osnivačima i nemogućnosti da se taj klub financijski održi. Erikson je kasnije ostavio islam i prišao Kadjanijama (Ahmedije). Taj klub i danas postoji i stvara muslimanima ne male probleme. Početkom sedamdesetih godina prošloga vijeka muslimani doseljenici iz Turske i Jugoslavije osnivaju svoje islamske zajednice i to u Malmeu, Geteborgu Vasterasu, Eskilstunau, Mariastadu Trollhattanu Jonkopingu. Ove zajednice muslimana 1973. godine osnivaju krovnu Islamsku organizaciju pod nazivom *FIFS Liga islamskih zajednica u Švedskoj* sa sjedištem u Malmeu i za prvoga predsjednika biraju Tatara Bajazita Beširova. Slijedeće 1974. godine švedska vlada službeno priznaje ovu organizaciju. Početkom osamdesetih godina prošloga stoljeća osnivaju se nove islamske zajednice u Upsali Orebru, Lundu, Marsti i Gavli. FIFS-a međutim ne uspijeva ove nove zajednice privoljeti da joj se pridruže zbog unutarmuslimanskih sukoba. To je uzrokovalo osnutak nove krovne organizacije 1980. pod nazivom *Islamski savez u Švedskoj* (SMF), pa je švedska vlada priznala i nju 1981. godine. Nakon toga dolazi do novog raskola među muslimanima pa se osniva nova organizacija pod nazivom *IKUS (Savez islamskih kulturnih centara u Švedskoj)* 1984. godine. Švedska vlada priznaje i tu organizaciju 1986. godine. Sve ove organizacije 1988. godine osnivaju zajedničku krovnu organizaciju po imenu ***Islamiska samarbetsrade***, čiji je zadatak bio da pravilno raspodjeljuje financijsku pomoć švedske vlade. Evo opisa spomenutih organizacija i njihove uloge u razvoju i očuvanju islama u Švedskoj:

1. **Liga islamskih zajednica u Švedskoj (FIFS)**

Objedinjava 44 zajednice i mesdžida, osnovana je 1973. Godine i pruža usluge oko 47000 muslimana koji žive i većim švedskim gradovima. Većina zajednica koje pripadaju ovoj organizaciji su arapskog porijekla.

2. **Savez muslimana Švedske (SMF)**

Osnovana je 1980. A službeno priznata od vlade 1981. godine. Okuplja 45 mjesnih zajednica i mesdžida i opslužuje oko 65000 muslimana. Glavni

osnivači ove organizacije su Turci i Bošnjaci, ali ima i Arapa, Somalijaca, Kurda i Bengalaca. Sjedište organizacije je u Štokholmu. Zanimljivo je napomenuti da u ovoj organizaciji djeluju *Džemat-Teblig* iz Indije i Pakistana, ali i poznata turska humanitarna islamska organizacija *Milli-Gurš*. Imame u ovu organizaciju šalje službena turska Islamska zajednica *Dijanet* i plaća ih iz svog proračuna. Ovoj organizaciji pripada i poznata i najveća džamija u Švedskoj u Upsali, čija je izgradnja koštala 27 milijuna kruna, svečano je otvorena 1996. godine. Spomenuta džamija prima dvije tisuće klanjača a površine je 1180 m². Upsala se smatra glavnim misionarskim kršćanskim centrom, a svršenicima Protestantske Bogoslovije odlaze u sve islamske zemlje promičući kršćanstvo.

3. Islamski švedski savez (SMR)

Osnovan je 1990. godine s namjerom da predstavlja osam islamskih organizacija i zajednica pred državnom vlasti. Ovoj krovnoj organizaciji pripadaju slijedeće zajednice i udruge: FIFS, SMF, BHIFS (bošnjačka islamska zajednica), IR, *Stiftelnes islamiska Skolan*, PIS, IIF. Ova krovna organizacija ima zadatak:

- * pružati sve usluge muslimanima u Švedskoj u sklopu zakonskih propisa
- * štiti prava i slobode muslimana u Švedskoj
- * produbljivati i jačati odnose među islamskim zajednicama i institucijama
- * pozitivno djelovanje prema švedskom društvu
- * voditi dijalog i uspostavljati odnose s drugim vjerskim zajednicama i crkvama.

4. Udruga Islamskih kulturnih centara (IKUS)

Ova je organizacija nastala kao rezultat sukoba u Ligi islamskih zajednica. Za nju se može reći da predstavlja sufijski pokret u Švedskoj. Opslužuje oko 32000 muslimana sufijskog opredjeljenja. Organizacija je doživjela veliki udar kada ju je 1997. godine napustio predsjednik Abdul Hak Kilan Švedanin konvertit koji je osnovao sa svojim istomišljenicima novu organizaciju po imenu *Savez muslimana Švedana* sa sjedištem u Štokholmu 1992. godine.

5. Savjet za islamsku suradnju (Islamiska samarbetsradet)

Ovo je krovna organizaciju koju su osnovale IKUS, SMF i FIFS 1988, a radi predstavljanja spomenutih organizacija pred švedskom vladom i pravilne podjelu pomoći švedske vlade. Organizacija ima 9 članova koje imenuje švedska vlada na mandat od dvije godine. Pored ovog Upravnog vijeća postoji i Savjetodavno vijeće od 18 članova i svi su muslimani. Da bi islamske zajednice i mesdžidi mogli računati na sredstva iz ovog fonda moraju ispoštovati slijedeće uvjete:

1. Da je zajednica ili organizacija članica Savjeta

2. Svaka zajednica ili organizacija mora imati Pravila po kojima radi i djeluje i po kojima je propisima organizirana.
3. Svaki korisnik sredstava iz proračuna švedske vlade mora podnijeti na kraju godine financijsko izvješće i izvješće o radu i aktivnostima.
4. Zajednice i organizacije moraju djelovati na teritoriju Švedske, a ne izvan nje.
5. Zajednice i organizacije moraju imati svoja sjedišta i prostore na kojima djeluju (mesdžidi, škole, vjeronaučni prostori, tekije i drugo).
6. Zajednice i organizacije moraju biti registrirane u državni i porezni registar (Organisationsnummer).
6. Svaka zajednica i organizacija mora precizno voditi Registar članstva u kome mora biti ime i prezime i ostali osobni podatci i podaci članova obitelji.

Pomoć iz proračuna švedske vlade dijeli se na tri dijela:

1. Za podmirivanje najamnine prostora u kojem se nalazi sjedište do 45% najamnine.
2. Iznos za uporabu po slobodnom izboru zajednice ili organizacije, 45%
3. Za troškove Savjeta 10%.

Postoje i druge organizacije kao što su za mlade (SUM), *Islamska Liga u Švedskoj*, *Savez muslimana Bosne i Hercegovine (BHIFS)* koja okuplja oko deset tisuća članova i za koju u Švedskoj tvrde da predstavlja ogledni primjer organizacije islamskog rada i aktivnosti. Problem što ova organizacija od ukupnog broja Bošnjaka u Švedskoj od 65000, okuplja samo 10000, što predstavlja samo oko 5%.

Švedski muslimani imaju brojne probleme, a među najveće spadaju velike podjele u rukovodstvu zajednica i organizacija. Isto također velika je otuđenost i asimilacija, kao i mješoviti brakovi. Najveći je problem međutim što vjerski odgoj i obrazovanje zaostaju i što se odvija sthijski i bez kvalitetne organizacije.